

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดนตรีเป็นมรดกอันล้ำค่าทางธรรมชาติ ที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ซึ่งได้ร่วมสร้างสรรค์กันอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนาน มนุษย์ใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้สึกและอารมณ์ ดังนั้น ดนตรีจึงเป็นผลงานทางศิลปะประเภทหนึ่งที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์แพร่หลายไปในสังคม ซึ่งเราเรียกศิลปะแขนงนี้ว่า “ดุริยางคศิลป์”

ดนตรีในสังคมต่าง ๆ ทั่วโลกนั้นมักสร้างขึ้นด้วยวิธีการที่คล้ายคลึงกัน อีกทั้งมีพัฒนาการนับพันปี ดนตรีมีกำเนิดมาจากธรรมชาติ มนุษย์ได้คิดเลียนแบบธรรมชาติ โดยนำวัสดุทางธรรมชาติมาสร้างให้เกิดเป็นเสียง จึงเกิดการสร้างดนตรีขึ้นในกลุ่มคน และกลุ่มคนเหล่านั้นได้นำเอาดนตรีมาสร้างประเพณีและวัฒนธรรมประจำกลุ่ม

บทเพลงนั้นเป็นส่วนหนึ่งของดนตรี ผลิผลของดนตรีก็คือบทเพลงนั่นเอง เราสามารถใช้บทเพลงเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด และอาจเป็นสื่อกลางในการติดต่อหรือทำความเข้าใจระหว่างมนุษย์ ตลอดจนจนสามารถใช้เป็นสื่อในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกให้ผู้อื่นได้รับรู้เช่นกัน บทเพลงจึงเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมบางส่วน of มนุษย์ มนุษย์แต่ละชาตินั้น ย่อมมีบทเพลงที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติของตน ลักษณะของบทเพลงโดยทั่ว ๆ ไปมีอยู่ 2 ประเภท คือ เพลงขับร้อง (Vocal music) และเพลงบรรเลง (Instrumental music)

มอญ เป็นชนชาติเก่าแก่ชาติหนึ่งในเอเชีย ซึ่งมีวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ เช่น รำมอญ การเล่นตะแอมมอญ เจ้าเข้า รวมทั้งดนตรีและเพลงมอญ ซึ่งล้วนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยเฉพาะประเพณีและดนตรีนั้น คนไทยได้นำเข้ามาใช้ประกอบพิธีต่าง ๆ ของไทยอยู่เป็นประจำ

ชนชาติมอญแต่เดิมอาศัยอยู่บริเวณตอนใต้ของพม่า เมืองหลวงคือ “หงสาวดี” แต่เนื่องจากมอญกับพม่าเป็นศัตรูกันมาช้านาน มีสงครามสู้รบกันอยู่ตลอด ผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะ ต่อมากมอญตกอยู่ในความปกครองของพม่าในปีพุทธศักราช 2206 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นับแต่นั้นเป็นต้นมากมอญจึงเริ่มหนีสงครามเข้ามาอยู่ในประเทศไทย

คณะวิชามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยเพชรบุรีวิทยาลัยการณ (2522 : บทนำ) ได้กล่าวถึงชนชาติมอญไว้ ดังนี้

ชาวมอญ เป็นชนเผ่ามองโกลอยด์ (Mongoloid) มีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางตะวันตกของประเทศจีน นักปราชญ์ทางภาษาศาสตร์และนักมานุษยวิทยาได้จัดชาวมอญไว้ในตระกูล Austro Asiatic (ภาษาเอเชียตะวันออกเฉียง) ชาวมอญได้อพยพจากจีนลงมาตอนใต้ และมาตั้งอาณาจักร

ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำอิระวดี และอพยพมาตั้งแหล่งอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะ ๆ และเป็นกำลังสำคัญของไทย ในการทำศึกกับพม่าทุกครั้ง มอญยังได้สมรสกับคนไทยสืบลูกหลานมาจนปัจจุบัน

มอญเป็นชาติที่ยึดถือวัฒนธรรมประจำชาติอย่างมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นภาษา ลัทธิ ประเพณี ศาสนา และศิลปะ ดังนั้นชาวมอญอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย จึงสืบทอดวัฒนธรรมประจำชาติอยู่ทั่วกัน โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เพราะชาติมอญเป็นชาติที่นับถือศาสนาพุทธโดยเคร่งครัด เช่น การเรียนปริยัติธรรม เรียนคัมภีร์พระวินัย และครองจีวรแหวก อุ่มบาตร

การทำบุญของมอญ จะทำบุญในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น ทำบุญวันสงกรานต์ วันออกพรรษา รวมทั้งงานประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เช่น งานแต่งงาน งานศพ ฯลฯ ในงานประเพณีต่าง ๆ จะมีดนตรีและนาฏศิลป์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ เช่น รำมอญ และ ปี่พาทย์มอญ

รำมอญ ถือว่าเป็นนาฏศิลป์ชั้นสูงของชาวมอญอย่างหนึ่ง ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษโดยยึดแบบแผนเดิมจากการรำมอญ การรำมอญเป็นการรำตามหน้าทับจังหวะตะโพนมอญ โดยปกติแล้วรำมอญจะรำได้ทุกโอกาส ไม่ว่าจะเป็นงานมงคลใดๆ และยังนิยมใช้รำถวายสักการะศพพระเจ้าเจ้านาย ศพพระภิกษุสงฆ์ ศพผู้สูงอายุ

การแสดงรำมอญนั้นต้องใช้ปี่พาทย์มอญประกอบ นิยมใช้แสดงในงานต้อนรับแขก ซึ่งถือว่าเป็นที่เชิดหน้าชูตาของชาวมอญ อย่างไรก็ตามการรำมอญในปัจจุบันก็ยังสามารณำมารำในงานประเพณีอื่น ๆ ได้เหมือนกัน

รำมอญนั้นสิ่งที่ผู้รำต้องระวังคือ จังหวะของการรำมอญต้องสอดคล้องกับจังหวะของตะโพนที่ตีประกอบให้พอดีกันทุกจังหวะไปตั้งแต่เริ่มจนจบ

ดนตรีมอญ เข้ามาสู่เมืองไทยตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และมีอีกหลายคราวที่คนมอญได้เข้ามาในเมืองไทย กระจายไปอาศัยตามท้องที่ต่างๆ เช่น กาญจนบุรี ปทุมธานี นนทบุรี และสมุทรปราการ วัฒนธรรมทางดนตรีของมอญจึงแพร่หลายเข้าสู่ประเทศไทยหลายครั้ง

เนื่องจากมอญอพยพมาอยู่ในเมืองไทยนานแล้ว วัฒนธรรมบางอย่างได้สูญหายไป บางอย่างที่ยังหลงเหลืออยู่ ก็รับเอาวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาร่วมด้วยเช่นเดียวกับคนตรีบางชนิดของไทย ได้เข้าไปบรรเลงร่วมกับวงปี่พาทย์มอญ เช่น ระนาดเอก ระนาดทุ้ม เป็นต้น แต่ก็ยังเรียกวงดนตรีมอญอยู่อย่างเดิม โดยยึดเอาฆ้องมอญ ปี่มอญ เปิงมางคอก ตะโพนมอญที่เป็นเครื่องดนตรีดั้งเดิมของมอญ เป็นหลักในการบรรเลง โดยคงลักษณะของทำนองเพลงมีลักษณะสำเนียงเพลงมอญไว้

เรารับเอาดนตรีมอญทั้งเครื่องดนตรี ทำนองเพลง สำเนียง และจังหวะหน้าทับของมอญมาบรรเลงกันอย่างแพร่หลาย ถึงแม้ว่าเราจะดัดแปลงเพื่อให้เข้ากับรสนิยมของคนไทยบ้างแล้วก็ตาม

ตาม แต่ทำนองเพลงของมอญก็ยังมีสำเนียงที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นศิลปะของมอญอยู่ไม่น้อย ดนตรีมอญที่นับว่ามีบทบาทอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน คือ ดนตรีมอญที่บรรเลงด้วยวงปี่พาทย์มอญ ประกอบด้วยเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของมอญ ได้แก่ เปิงมางคอก ตะโพนมอญ ปี่มอญและฆ้องมอญ

เพลงมอญที่บรรเลงในประเทศไทยมีสำนวนอ่อนช้อย เชื่องช้า (สอดคล้องกันกับชาวมอญ ซึ่งเป็นคนที่อ่อนหวาน เรียบง่าย พุดช้า จึงทำให้การบรรเลงเพลงมีลักษณะดังกล่าว)

สำนวนเพลงมอญ จะดำเนินไปอย่างเรียบง่าย มีลักษณะการดำเนินเพลงในทางกลมอกลมมมากกว่าระดับอารมณ์ คนส่วนใหญ่คิดว่าเพลงมอญเป็นเพลงที่โหยหวนจึงใช้บรรเลงในงานศพ แต่แท้จริงแล้วเพลงมอญใช้เล่นได้ทุกโอกาส รวมถึงการรำมอญก็มีลีลาอ่อนช้อย เชื่องช้าตามสำนวนเพลง

ส่วนชาวมอญที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา เป็นกลุ่มชาวมอญที่อพยพมาจากเมืองเมาะลำเลิง ประเทศพม่า เข้ามาประเทศไทย สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตรงกับช่วงสมัยรัชการที่ 9 และตั้งหลักแหล่งอยู่บริเวณพื้นที่อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เป็นเวลากว่า 40 ปี

ในที่นี้ผู้วิจัยศึกษา ดนตรีประกอบการรำมอญ ที่หมู่บ้านมอญ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งแตกต่างจากดนตรีมอญทั่วไปเพราะมีสำนวนเพลงที่ตื่นเต้นสนุกสนาน ด้วยเหตุที่เพลงมอญนี้ใช้บรรเลงประกอบการรำมอญ ซึ่งเป็นการรำโชว์ เฉลิมฉลองเพื่อความเป็นสิริมงคล สำนวนจึงดำเนินไปอย่างสนุกสนาน รื่นเริง ทั้งทำรำก็กระฉับกระเฉง แต่ยังคงความอ่อนช้อยสวยงามแบบมอญ เครื่องดนตรีของชาวมอญที่หมู่บ้านมอญแห่งนี้ มีทั้งหมด 7 ชิ้น ได้แก่

1. บัดดาล่า (ระนาดไม้)
2. มองวาน (ฆ้องวง)
3. มอง (ฆ้องราง)
4. บัดดาล่าปะตัว (ระนาดเหล็ก)
5. สะปอนวานซ็อน (เปิงมางคอก 21 ลูก)
6. วานสะโปนโน้ก (ตะโพน)
7. ฉ่าย (ประกอบด้วยกรับไม้ ฉาบ ฉิ่ง)

การแสดงดนตรีประกอบการรำมอญในเขตจังหวัดกาญจนบุรี ในอดีตไม่เป็นที่รู้จักกันมากนัก ในปัจจุบันเริ่มมีการเผยแพร่กันมากขึ้น โดยภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจ และได้นำจุดเด่นของการแสดงมาสร้างประโยชน์ เพื่อคนในท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติมากขึ้น โดยสร้างแรงจูงใจให้ชาวไทยและชาวต่างชาติมาเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมมอญที่ยังคงเหลืออยู่ในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ทั้งยังสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัด ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอยู่แล้ว และยังมี การแสดงศิลปวัฒนธรรมที่ดึงดูดใจ ทำให้คนส่วนใหญ่ทั้งชาวไทยและ

ชาวต่างชาติ นิยมมาเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี เป็นผลให้ศิลปวัฒนธรรมมอญยังคงอยู่ ดังนั้นดนตรีประกอบกรำมอญจึงควรที่จะทำการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ด้วยเหตุที่มีผู้ศึกษา และทำการวิจัยดนตรีประกอบกรำมอญของคนมอญที่เคยอาศัยอยู่ในประเทศพม่าน้อยมาก จากการบอกเล่าของครูกองเลย หัวหน้าคนมอญ ที่หมู่บ้านมอญ ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นบุคคลเก่าแก่ที่ชาวมอญแห่งนี้ให้ความเคารพนับถือ พบว่ายังไม่เคยมีผู้ใดได้มาทำการวิจัย

การศึกษา ดนตรีประกอบกรำมอญ หมู่บ้านมอญ จังหวัดกาญจนบุรี ในครั้งนี้ด้วยเล็งเห็นถึงความสำคัญ และคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ของมอญเพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ของมอญที่ยังคงเหลืออยู่ และเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของมอญ ในเขตอื่นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี ของชาวมอญ หมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและรูปแบบ ดนตรีประกอบกรำมอญ หมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อวิเคราะห์เพลงที่ใช้ประกอบกรำมอญ หมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ใช้เพลงประกอบกรำมอญทั้งหมด 5 เพลง ได้แก่

1. เพลงอะจ้อกตันจายมุนสะกู
2. เพลงสะกาวปุยมุนเมัยสิบลานชาย
3. เพลงปะราวชานนิแก้ว
4. เพลงเลี่ยมะนาย
5. เพลงวอนนะต๊ะ

1.4 วิธีดำเนินงานวิจัย

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำราทางวิชาการ ผลงานการวิจัย การสัมภาษณ์ และการเข้าร่วมสังเกตการบรรเลงและการแสดง โดยแบ่งขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1.4.1 ขั้นรวบรวมและศึกษาข้อมูล

1.4.1.1 รวบรวมเอกสารทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีประกอบการรำมอญ ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ของชาวมอญ หมู่บ้านมอญ จังหวัดกาญจนบุรี

1.4.1.2 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบทบาท และหน้าที่ของบทเพลง ในการบรรเลงประกอบการรำมอญจากผู้รู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของบทเพลง และการนำไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษา

1.4.1.3 ศึกษาข้อมูลจากการบรรเลงดนตรีประกอบการรำมอญ และการแสดงรำมอญโดยเข้าร่วมศึกษาข้อมูลจากการแสดงของชาวมอญ หมู่บ้านมอญ จังหวัดกาญจนบุรี และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเครื่องดนตรี และวิธีบรรเลง

1.4.1.5 บันทึกคำสัมภาษณ์เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาจากชาวไทยและชาวมอญ หมู่บ้านมอญ ได้แก่

1. กองเลย	หัวหน้านักดนตรี
2. อามู	นักดนตรี
3. อองคิม	นักดนตรี
4. คุณตะ	นักดนตรี
5. ชันไชย	นักแสดงรำมอญ
6. มะเอิว	นักแสดงรำมอญ
7. นายประเสริฐ	จันทร์แย้ม (ล่าม)
8. นายธวัชชัย	ศรวัดร์ ผู้จัดการ The River Kwai Jungle Rafts

1.4.1.6 บันทึกเพลงที่ใช้ประกอบการรำมอญทั้ง 5 เพลง ลงในแถบบันทึกเสียงแล้วนำมาถอดเพื่อบันทึกเป็นโน้ตเพลงไทย ระบบโน้ตตัวอักษร และทำการวิเคราะห์

1.4.2 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนาม เอกสารงานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดนตรีประกอบการรำมอญการรำมอญ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.4.2.1 ศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต ของชุมชนชาวมอญ หมู่บ้านมอญ ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของชาวมอญ และการนำดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ในการรำมอญ

1.4.2.2 ศึกษาลักษณะและองค์ประกอบของดนตรี บทบาทหน้าที่ของบทเพลง

1.4.2.3 บันทึกโน้ตเพลงและทำการวิเคราะห์เพลงที่ใช้ประกอบการรำมอญ โดยวิเคราะห์ทำนองหลักจากมอญวาน ซึ่งมีทั้งหมด 5 เพลง ได้แก่

1. เพลงอะจ็อกตันจายมุนสะกู
2. เพลงชะกาวยุยมุนเม้ยสิบลานชาย
3. เพลงประราวชานนิก้า
4. เพลงเลี่ยมะนาย
5. เพลงวอนนะตะ

1.4.3 ช้่นนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งการนำข้อมูลจากการศึกษาดนตรีประกอบการรำมอญ หมู่บ้านมอญ จังหวัดกาญจนบุรี ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตความเป็นอยู่และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณี ของชาวมอญ หมู่บ้านมอญ จังหวัดกาญจนบุรี

ส่วนที่ 2 นำเสนอ ประวัติความเป็นมาและรูปแบบ ดนตรีประกอบการรำมอญ หมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีของชาวมอญ หมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี
2. ทราบประวัติความเป็นมาและรูปแบบดนตรีประกอบการรำมอญ หมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี
3. ทราบลักษณะและรูปแบบของเพลงที่ใช้ประกอบการรำมอญ หมู่บ้านมอญ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี